

det. Det kan jeg ikke ganske indse. Der er for mig noget meget stødende i, at Staten har store Stovstrækninger liggende i Kommuner, der ere overbeholdte paa den ene og den anden Maade uden at bryde sig det fjerneste om at bidrage til Kommunens Udgifter. Staten lader Kommunerne forsørge Statens Skovarbejdere og opdrage deres Børn uden knap nok at række dem en Haand. Det forekommer mig egentlig, at det Spørgsmaal passende kunde komme med, naar der er Tale om, hvem der uretfærdigt slipper for Kommuneafgifter. Jeg er fuldstændig enig med det ærede Medlem, som mente, at det ikke gik an, naar man paalagde den Slags Gjendomsstatter, tilmed i Perioder, hvor de ere voksende meget stærkt, da at paalægge dem paa en Gang i Lighed med, hvad andre ældre Gjendomme hvare. Det, der har gjort, at andre Gjendomsstatter overhovedet ere taalelige, det er, at de ere komne lidt efter lidt. Man tænke sig blot, at f. Eks. Sjælland havde været fri for Hartkornet, medens de andre Landsdele havde haft det, og at man saa paa en Gang vilde have lagt den Stat paa det sjællandske Hartkorn, som der nu paahviler det. Det vilde være for hensynsløst. Man kan ikke sammenligne en saadan Gjendomsstat med andre Skatter, som pludselig paalægges og som nærmest ramme Indtægten eller kunne væltes over paa andre. Der har saaledes været nævnt Olkatten, Brændevinsstatten o. l. Dertil maa for det første svares, at der er stor Forskel paa at hævde, at Landets Borgere skulle kunne forlange Erstatning af Staten, fordi der paalægges dem ny Skatter, som volde dem Tab af en eller anden Grund og saa at hævde, at man, hvor det er muligt, ikke skal gaa for pludseligt frem. Olkatten ansaa man det ogsaa for nødvendigt at lade stige efterhaanden, men dernæst maa man ogsaa bemærke, at det er saa usikkert, hvem der faar Tab og hvem ikke ved Forbrugsstatter som Ol og Brændevin o. l. Det er ogsaa et Moment, der maa tages i Betragtning. Og for det tredje vil jeg dertil sige, at i og for sig kunne de Menninger, som blive ruinerede ved en Lov, hvad enten det nu er af den ene eller den anden Grund, maasse endda have et vist moralsk Krav paa en vis Godtgørelse af Staten. Ud fra dette Synspunkt kan jeg selvfølgelig ikke være enig i, at man skulde være berettiget til fra Statens Side pludselig at lægge store Gjendomsstatter paa en stor Del Værdier, som ere gaaede i Handel og Vandel uden at have haft visse Skatter paa sig, tilmed i Tider, som ere saa vanskelige som disse, ikke alene for Agerbruget, men ogsaa for den

Industri eller anden Virksomhed, som drives i disse Bygninger. Hertil kan jeg foreløbig indskrænke mig. Jeg er ogsaa enig med den ærede sidste Taler i, at det er ganske mærkværdigt, at naar Industrien, trykket og besværliggjort i mange Retninger, beder om Lov til at faa en selvstændig industriel Kreditforening, faar den af Lovgivningsmagten — ikke Regeringen — men Lovgivningsmagten det Svar: I faa ikke Lov til at lave en Kreditforening til hjælp paa Eders Forhold; men nu skulle I faa en ny Stat paa en Gang og saa stor, som den kan blive.

Judenrigsministeren (Hørring):

Det er erkendt fra alle Sider, at Hartkornsbyrden er steget saaledes, at den er bleven trykkende for Landbruget, og at dette særlig skyldes de store Udgifter, som ere komne frem for at fremme sociale Formaal, Undervisning, Sundhedsvæsen og Alderdomsunderstøttelse. Den Stigning, der her er Tale om i Hartkornstatterne, rammer alle Landets Kommuner; men ved Siden deraf er der et Forhold, som har gjort Hartkornstatterne særlig trykkende for mange Landkommuner — ikke for alle — og det er dette Forhold, jeg gerne vilde dvæle lidt nærmere ved. Jeg skal i saa Henseende minde om, at den Gang Revisionen af Næringsloven for 40 Aar siden stod paa Dagsordenen, drejede Kampen sig fra Købstædernes Side om Kravet paa Næringsfrihed og paa den anden Side Kravet paa at bevare den lausbundne Ordning af Næringsdriften; men som Deltager i denne Kamp mødte saa Landet op med Kravet paa, at Købstædernes Næringsprivilegium skulde bortfalde, og denne Fordring satte Landet i alt væsentligt igennem. For Næringsloven af 1857 var Forholdet dette, at der paa Landet kun maatte drives Næring af de saakaldte Landsbyhaandværkere; al anden Næring kunde kun tillades i Følge Bevilling, som kun undtagelsesvis meddeles. Efter 1857 blev Døren aabnet baade for Fabrikdrift lige indtil Købstadgrænsen og for al Handel og Haandværk udenfor Læbæltet. Næringsloven har ogsaa draget anden Følge efter sig. Tidligere var det en given Regel, at den Befolkning, der var beskæftiget med Næringsdrift i Købstæderne, ogsaa skulde bo i Købstæderne; man kunde ikke tænke sig andet end, at baade Principaler, Medhjælpere og Arbejdere havde Bopæl i Købstæderne. Men efter at Næringsloven havde høvet Grænsen mellem Næringsudøvelse i Købstæderne og paa Landet, kom jo det Forhold frem, at Medhjælperne ved Næringsdriften i Købstæderne flyttede ud til